

VYSKUPAS PRANCIŠKUS PETRAS B YS, M.I.C.

(1872-1951)

Kil s iš Šilgali km., Slavik parapijos, Šaki (anks iau Kudirkos Naumies io) apskrities. Gim 1872.VIII.20, vyriausias iš 8 k di ki . Namie ir Slavikuose iš j s pradžiamoksl , 1883 m. stojo Marijampol s gimnazij , o 1890 m. per jo Sein kunig seminarij , kuri 1895 m. baigus, pasiustas Petrapilio dvasin akademij . Nuo pat Sein laik m si ir spaudos darbo. Apie tai atskirai žemiau. Akademijoje 1898 m. gav s teologijos kandidato ir 1899 m. magistro laipsn , apologetikoje gilinosi Šveicarijos Friburge pas pasaulinio garso prof. Albert M. Weiss, O.P. Drauge veik lietuvi student samb ryje *R ta*. Teologijos doktorat gavo 1901 m. Tez paraš *De S. Stanislao, Episcopo Cracoviensi*. Po to trumpai vikaravo Slavikuose, 1902 m. prad jo profesoriauti Sein kun. seminarijoje, bet greit buvo pašauktas Petrapilio dvasin akademij extraordinariniu profesorium fundamentalinei teologijai d styti. Nuo 1905 m. ordinarinis profesorius. Šalia to tur davo paskait vietas pasaulie iams studentams, apjung katalikus pedagogus samb r , buvo neeilinis ramstis petrapilie i lietuvi visuomenin je veikloje. Redagavo liet. metrašt , 1905 m. didžiajame Vilniaus lietuvi seime buvo vienas iš pirminink . Nuo 1909.VII.29 marijon vienuolijos narys ir jos atgaivinime kun. prof. dr. Jurgio Matulai io, M.I.C. svarbiausias sandarbininkas. 1910 m. si lomos Žemai i vysk. sufraganyst s atsisak .

1912 m. kun. B ys tapo akademijos prorektoriumi, 1913-1915 m. jo rektorius pareigas, bet rektoriumi nebuvo skirtas d l lietuviškos kilm s ir nusistatymo. Marijon generolas kun. prof. Matulaitis 1915 m. j pašauk Marijampol , bet d l vokie i okupacijos negal jo gr žti. Tod l Maskvos priemies io lietuvi kolonijoje kapelionavo ir mok jaunim . 1916 m. marijon vyriausias vadovas j paskyr pas Amerikos marijonus. ia klebonavo, redagavo *Draug* , steig savaitrašt *Lai v* , kapelionavo pas seseris kazimierietes, d st religij j akademijoje, reišk si vairiose liet. draugijose. Vilniaus vyskupas J. Matulaitis 1921 m. parkviet Lietuv . Gr ždamas pargabeno kun. A. Burbos ir J. Žilinsko lituanistik , kuri perdav Lie-

tuvos universiteto bibliotekai. Vysk. P. Karevi ius ji tuojau paskyr katal. akademiui studij sekretoriumi. Paskirtasis paruoš plan Teologijos-Filosofijos fakultetui ir Seimo kvietimu paruoš Lietuvos universiteto projekt , kuris su kaikiuriais pakeitimais buvo priimtas. Redagavo dienrašt *Laisv.* steigus 1922.II.16 universitet , kun. B ys paskirtas ordinariniu fundamentalin s teologijos profesorium ir netrukus Teologijos-Filosofijos fakulteto dekanu ; 1923-1924 metais išrinktas universiteto prorektoriumi, 1924-1925 m. rektoriumi, po to v l Teologijos-Filosofijos fakulteto dekanu.

Katalik Veikimo Centre jo sekretoriaus pareigas, buvo Lietuvi Katalik Mokslo Akademijos valdyboje. Pasir pino, kad Lietuvi Katalik Universitetui surinktos aukos atitekt Liet. Kat. Mokslo Akademijai. Tai galino per 18 met paruošti vis eil katalik mokslo darbuotoj . Arkivyskupui J. Matulai iui, Apaštališkajam Lietuvos Vizitatoriui, kun. prof. B ys buvo labai naudingas pagalbininkas.

Nuo 1923 m. jo marijon vicegenerolo pareigas. Marijon atgaivintojui ir reformatoriui Dievo Tarnui arkiv. Jurgiui Matulai iui 1927.1.27 mirus, kun. B ys išrenkamas p diniu generolu. Po met persik l Rom . Nuo 1929 m. buvo popiežiaus komisijos Rusijai patar jas. Vadovaujam vienuolij visu uolumu pl t ir stiprino. Kaip Lietuvos atstovas dalyvavo tarptautiniuose eucharistiniuose kongresuose: 1928 m. Sydney, 1930 Kartaginoje, 1932 Dubline. Pirmas lietuvi išrinktas t kongres nuolatinio komiteto garb s nariu. 1930.VII.6 Romoje konsekruotas ryt apeig vyskupu, aplank , Šv. Sosto pavedimu, rusus emigrantus Europoje ir pakartotinai Š. Amerikoje, organizuodamas tarp j katalik misij . 1933 m. perrenkamas generolu, bet Apaštal Sostas j rezervavosi min tai misijai. 1934 m. gr žo Lietuv . Gyveno Marijampol je, Kaune, Telšiuose, jo bendrabroli , Telši kun. seminarijos dvasios vado pareigas ir r pinosi kat. rus misija, kurios vadovu Lietuvoje buvo iki 1939 m., kada v l išrinktas marijon generolu apsigyveno Romoje. Karo metu daug raš . 1940 m. pirmas prabilo okupuot Lietuv per Vatikano radij ir toliau per eil met radijo valand lei vadovavo. 1946 ir 1949 m. aplank marijonus ir lietuvius Š. Amerikoje, Argentinoje ir Anglijoje. 1951 m. kovo m n. marijon generolo pareig atsisak ir spali 25 d. mir . Palaidotas Romos Campo Verano kapin se šalia žinomojo bibliofilo ir savo patar jo kun. Jono Kriš iukai io, M.I.C.

Šakotoje intensyvioje veikloje vysk. P. P. B ys iškilo ir kaip vienas produktingiausi darbinink raštijoje. Prad jo klierikas. Redagavo rankraštini laikraštuk *Knapt, Visko po biski*, rašin jo kau-

nišk je klierik Viltyje. 1891 m. pasirod pirmas dalyk lis *kininke*. Toliau bendradarbiavo *Varpe*, *Apžvalgoje*, *Vienyb je Lietuvnink*, *T vyn s Sarge*, *Žiny ioje*, *Dirvoje- Žinyne*, *Vilniaus Žiniose*, *Lietuvi Laikraštyje*, *Ned ldienio Skaityme*, *Draugijojje*, *Šaltinyje*, *Vadove* (1911 m. ir sek. nr. straipsnis *Katalikyst ir tiesa* išaugo 190 psl.), *Viltyje*, *Vienyb je*, *Laisv je*, *Lietuvoje*, *Ryte*, *Tiesos Kelyje*, *Kosmos*, *Židinyje*, *Švent j Bendravime*, *Lietuvi Balse*, *XX Amžiuje*, *Naujame Gyvenime*, *Lux Christi*, *Kristaus Karaliaus Laive*, eil je met-raš i ir kitur. Svetimomis kalbomis raš *Przegl d Katolicki*, *Rie*, *Wiadomosci Archidjecezialne*, *Wiadomosci Koscielne*, *Ateneum Kaplanski*, *Slowo*, *Pod znakiem Krzyza*, *Podr czna Encyklopedja Koscielna*, *Orzel Bialy*, belgišk *Messenger du Sacré Coeur*; ikagiški *New World* ir kt.

I. Atskiri originaliniai leidiniai

1. w. *Stanislaw, Biskup Krakowski*, Krokuva, 1902, 196 psl. (išversta iš lotynii kalbos dizertacija).
2. *De Beatae Mariae Virginis in oppido Lourdes apparitionum valore ad vitam christianam renovandam et veritatem catholicam probandam*, Petrapilis, 1907, 16 psl.
3. *Apie Dievo buvim*, 1908.
4. *Šven iausios Panel s Marijos apsireiškimai Liurde*, Seinai, 1909, 362 psl. ; Marijampol, ²1934, 421 psl. ; Boston, Mass., ³1943, 510 psl.
5. *Tik jimo dalykai*, Kaunas, 1913, 112 psl.
6. *Apie apšviet*, Chicago, 1918, 60 psl.
7. *Tik jimo kriterijus*, Chicago, 1919, 32 psl.
8. *Žmogus ir gyvuolis*, Chicago, 1920, 61 psl.
9. *Žmogus ir beždžion*, Chicago (be metu), 52 psl.
10. *Katalik tikyba sulig Apaštal Sud jimo*, Chicago, 1921, 215 psl.
11. *Trumpa Apologetika*, Chicago, 1922, 222 psl. Tilž, ²1923, 257 psl. ; Kaunas, ³1925, 255 psl. ; Marijampol, ⁴1926, 192 psl.
12. *Rekolekcijos kunigams*, Kaunas, 1925, 72 psl.
13. *Teologijos enciklopedijos kursas*, Marijampol, 1925, VIII-246 psl.
14. *Trys pamokslai apie girtyb*, Kaunas, 1925, 32 psl. (²1939 vardu : *Pabuskite girtiej*).
15. *T v, teis ir pareiga aukl ti vaikus mokykloje ir namie*, Marijampol, 1927, 35 psl.

16. *Pastabos apie prof. epinskio rašt : Izaokas Newtonas*, Kaunas, 1927, 5 psl.
17. *Rapukus kaupiant*, Marijampol , 1929, 52 psl. (slapyvarde Pulvis).
18. *XXIX Eucharistinis Kongresas Sydney*, Chicago, 1929, 224 psl.
19. *Dievas Sutv r jas*, Chicago, 1929.
20. *J zus Kristus pasaulio Išgelb tojas*, Chicago, 1930, 514 psl.
21. *Pasikalb jimas apie siel* , Marijampol , 1930, IV-85 psl.
27. *Gyvenimo pagrindai*, Kaunas, 1930, 82 psl.
23. *Šventoji Dvasia*, Marijampol , 1932, VIII-289 psl.
24. *Pamokslai*, Kaunas, 1936, III-412 psl.
25. *Rusai sta iatikiai ir sentikiai Lietuvoje*, Kaunas, 1936, 72 psl.
26. *Su Jakštu per pikto laukus. Pikto naikinimas ir Iljinas*, Kaunas, 1937, 44 psl.
27. *Straipsniai katalikams pasiskaityti*, Telšiai, 1937, IV-337 psl. (slapyvarde Žemai i Prietelis).
28. *Liurdo stebuklas. Petro Ruderio išgijimas Liurde*, Marijampol , 1938.
29. *De vulnere Ecclesiae Catholicae in media Europa illato* (be autoriaus, vietos ir datos [Roma, 1945], 20 psl. ; antras leidimas nauja antrašte : *Lituania Catholica*, Miinchenas, ²1948.

Litografuoti darbai

30. *Gonspectus praelectionum de Ecclesia*, Petrapilis, 1911, 220 psl.
31. *Historia apologética usque ad Leonem, Magnum*, Petrapilis, 1912, 314 psl.
32. *De Romano Pontifice*, Petrapilis, 535 psl.
33. *Fundamentalin teologija*, Kaunas, 1923, 11. 352 psl. ; II t. 456 psl. ; ²1925, 352 ir 456 psl.

II. *Vertimai*

1. K. J. Fischer, *Pamokslai ir ganytojo kalbos sodie iams*, Seinai. 1894 (vert su J. Laukai iu ir Il g nu, redagavo P. B ys).
2. P. Smol ikowski, *Marijos m nu*, 1900 (vert penkiese, red. P. B ys).
3. *Misijonieriaus užrašai*, Chicago (red. P. B ys).
4. Pijus XI, *Enciklika apie krikš ionišk jaunuomen s aukl jim* , Kaunas, 1930, 32 psl.

III. *Stambesnieji darbai, lik rankraš iuose*

1. Manografija *Kunigas Justinas Bonavent ra Pranaitis*, penkios dalys, 2426 psl. rankraš io.
2. *Apm stymai apie ger elges*, 597 psl. mašinraš iu.
3. *Apm stymai marijonams*, 519 psl. mašinraš iu.
4. *Atsiminimai*. Suraš Zenonas Ivinskis, 262 psl. mašinraš io.
5. *Šven iausios Marijos Loretto Litanija*, 142 psl. mašinraš io.
6. Visa eil mažesni darbu.

Vertimai rankraš iuose

1. Šv. Al fonsas de Liguori, *Kaip myl ti J z*.
2. K. J. Fischer, *Pamokslai*, II dalis.

Bibliografija : Doc. kan. J. Tumas, *Kun. Dr. Pranciškus B ys M.I.C.*, Tiesos Kelias, 1927, 1 nr., 1-17 psl. — Dr. J. Tot oraitis, *Šiek tiek apie k. P. B io veikim*, Ten pat, 17-23 psl. — Prof. B. snys, *Keletas mokinio ir kolegos atsiminim apie kun. P. B*, Ten pat, 23-26 psl. — *Bishop Peter Francis Bucys, M.I.C.*, Thompson, 1934.— F. B(artkus), *J. E. vysk. P. P. B.*, T vyn s Sargas, 1949, 2-3 nr., 86-94 psl. — J. Vaišnora M.I.C, *Ecce Sacerdos Magnus, Aidai*, 1949, 25 nr., 149-151 psl. — Z. Ivinskis, *Vysk. Pranciškus Petrus B ys, žmogus, vienuolis, lietuvis, Aidai*, 1952, 1 nr., 1-17 psl.—*Lietuviškoji Enciklopedija*, Kaunas, 1936, IV, 892-896 psl. — *Lietuvi Enciklopedija*, Boston, 1954, III, 305-307 psl.

S. Mat ul is. M.I.C.

Roma